

Doc. dr. Izet HADŽIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli

E-mail: izeth@bih.net.ba

Ahmed HADŽIĆ

Pregledni rad/Review article

UDK/UDC: 94(497.6)"1995" (093)

32:327:355:355.4(497.6 Tuzla-Podrinje)"1995"

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2021.4.6.184>

POLITIČKE I VOJNE PRILIKE U TUZLANSKO- PODRINJSKOM KANTONU U GODINI DEYTONSKOG MIRA

Apstrakt: *Na početku rada objašnjene su teritorijalne razlike između Washingtonskog i Daytonskog mirovnog rješenja, koja se posebno odnosi na Tuzlansko-podrinjski kanton i fokusiralismo se samo na tuzlansku regiju i njene specifičnosti u odnosu na druge regije u Bosni i Hercegovini. Zatim su iznijeti osnovni elementi o Washingtonskom sporazumu, sastancima koji su mu predhodili, sadržaju sporazuma, načelima Bečkog sporazuma, bitnim za organizovanje kantona, kao i aktivno praćenje i razmatranje sporazuma od strane Skupštine okruga Tuzla i njenim stavovima po pitanjima planova međunarodne zajednice.*

Također u radu se prati implementacija i značaj implementacije Washingtonskog sporazuma na tuzlanskoj regiji te nastanak Tuzlansko-podrinjskog kantona, objašnjen je naziv kantona i pomoću demografskih podataka na bazi popisa stanovništva iz 1991. godine ukazano je na činjenicu da je Podrinje regija sa većinskim bošnjačkim stanovništvom. Također, je dat prikaz implementacije Washingtonskog sporazuma što se odrazilo na normalizaciju cijena životnih namirnica, stanje na kantonu i jačanje borbene moći Armije Republike Bosne i Hercegovine, odnosno II korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine.

U radu je predočena nadležnost Predsjednika Kantona, Vlade Kantona, nacionalna zastupljenost po dogovoru SDA i HDZ, sastav vlade, razlozi neučešća Srba u implementaciji kao i razgovori sa Srpskim građanskim vijećem, da sa svojim kadrovima učestvuju u organiziranju ministarstava. Posebno su predočene aktivnosti Predsjednika i Vlade kantona na podršci Armiji Republike Bosne i Hercegovine, II korpusu i jačanju odbrane, budžetskim sredstvima za ove namjene, a puten akcije: „Svi smo BiH Armija“, podršci prognanim licima i poboljšanju uslova života u zastićenim zonama Srebrenice i Žepe. Također, su istaknute aktivnosti organa vlasti prilikom pada

zaštićenih zona Srebrenice i Žepe, za zbrinjavanje prognanog stanovništva, kao i upućene zahtjeve institucijama međunarodne zajednice da se zaustavi i spriječi genocid nad Bošnjacima Srebrenice. Posebno je istaknuta aktivnost MUP-a Tuzlansko-podrinjskog kantona na očuvanju javnog reda i mira.

Vojne prilike na području Tuzlansko-podrinjskog kantona posebno su tretirane, kroz značajne vojne uspjehe vezane za oslobađanje Lisače na kalesijskom ratištu, Visa kod Gračanice, Vijenca kod Lukavca, Grede na Majevidici, kao i slamanje neprijateljskih ofanziva „Spreča-95” i drugih. U radu je činjenično ukazano na podršku ruske diplomatije agresoru, što je dovodeno u vezu diplomateske aktivnosti Rusije preko kontakt grupe i ostalih saučesnika zavjereničke grupe prema državi Bosni i Hercegovini.

U složenoj situaciji kao što je bila u Bosni i Hercegovini kada srbijanski agresor uz podršku pobunjenih Srba u Bosni Hercegovini vrši genocid, udruženi zločinački poduhvat uz podršku države Hrvatske na čelu sa Tuđmanom i Hrvatima uglavnom iz Hercegovine, pridobijaju Fikreta Abdića za organizovanje kvislinške tvorevine „autonomne regije Zapadna Bosna” i otvaranju sukob sa Armijom Republike Bosne i Hercegovine. Značajna je bila podrška Skupštine okruga Tuzla, Predsjedništvu Bosne i Hercegovine i Vladi Bosne i Hercegovine u naporima da se zaustavi rat i nađe mirovno rješenje. Također, organi vlasti Okruga Tuzla su energično osuđivali podjele po nacionalnom principu kao i cijepanje teritorije Okruga Tuzla. U radu smo obradili prijedloge Skupštine okruga Tuzla Predsjedništvu Bosne i Hercegovine prema pojedinim mirovnim rješenjima.

Neprihvatljivost Daytonskog mirovnog rješenja za organe Tuzlansko-podrinjskog kantona i Kantonalni odbor SDA je posebno tretirano, kao i razloge Zahtjeva upućenog Predsjedniku Aliji Izetbegoviću i pregovaračkom timu Bosne i Hercegovine kako bi napustili pregovore u Daytonu, a zatim i zahtjev Izetbegoviću da pojasni razloge prihvatanja ovako nepravednog mirovnog sporazuma.

Ključne riječi: Okrug Tuzla, Tuzlansko-podrinjski kanton, političke i vojne prilike, mirovna rješenja za Bosnu i Hercegovinu, Washingtonski sporazum, Daytonski sporazum.

POLITICAL AND MILITARY CIRCUMSTANCES IN TUZLA-PODRINJE CANTON IN THE YEAR OF THE DAYTON PEACE

Abstract: *At the beginning of the paper we explain the territorial differences between the Washington and Dayton Peace Solutions, which especially refers to the Tuzla-Podrinje Canton and focuses only on the Tuzla region and its specifics in relation to other regions in Bosnia and Herzegovina. We then present the basic elements of the Washington Agreement, the meetings that preceded it, the content of the agreement, the principles of the Vienna*

Agreement important for the organization of the canton, as well as active monitoring and consideration of the agreement by the Tuzla District Assembly and its views on international community plans.

We also monitor the implementation and importance of the implementation of the Washington Agreement in the Tuzla region and the creation of the Tuzla-Podrinje Canton, explain the name of the canton and use demographic data based on the 1991 census to indicate that Podrinje is a Bosniak-majority region. Then we give an overview of how the implementation of the Washington Agreement reflected on the normalization of food prices, the situation in the canton and the strengthening of the combat power of the Army of the Republic of Bosnia and Herzegovina, ie the II Corps of the Army of B&H.

The paper describes the jurisdiction of the President of the Canton, the Government of the Canton, national representation by agreement of SDA and HDZ, the composition of the government, the reasons for non-participation of Serbs in implementation and talks with the Serb Civic Council to participate in organizing ministries. We especially present the activities of the President and the Government of the Canton on supporting the Army of the Republic of Bosnia and Herzegovina, II Corps and strengthening defense, budget funds for these purposes: action: „We are all B&H Army“, support for displaced persons and improving living conditions in protected areas of Srebrenica and Žepa. We also describe the activities of the authorities during the fall of the protected zones of Srebrenica and Žepa, for the care of the displaced population, as well as the requests to the institutions of the international community to stop and prevent genocide against the Bosniaks of Srebrenica. We especially emphasize the activity of the Tuzla-Podrinje Canton Ministry of the Interior in preserving public order and peace.

We are especially dealing with the military situation in the Tuzla-Podrinje Canton, presenting significant military successes through the liberation of Lisača on the Kalesija front, Vis near Gračanica, Vijenac near Lukavac, Greda on Majevisa, as well as the crushing of enemy offensives „Spreča-95“ and others. In this paper, we argue the support of Russian diplomacy to the aggressor and link Russia's diplomatic activities through the contact group and other accomplices of the conspiracy group towards the state of Bosnia and Herzegovina.

In a complex situation such as that in Bosnia and Herzegovina, when a Serbian aggressor with the support of insurgent Serbs in Bosnia and Herzegovina commits genocide, a joint criminal enterprise with the support of the Croatian state led by Tuđman and Croats mainly from Herzegovina win over Fikret Abdić to organize a quisling creation „autonomous region of Western Bosnia“ and opening a conflict with the Army of the Republic of Bosnia and Herzegovina. The support of the Tuzla District Assembly to the Presidency of Bosnia and Herzegovina and the Government of Bosnia and Herzegovina in their efforts to stop the war and find a peaceful solution was

significant. Also, the authorities of the District of Tuzla vigorously condemned the divisions on the national principle as well as the division of the territory of the District of Tuzla. In this paper, we have processed the proposals of the Assembly of the District of Tuzla to the Presidency of Bosnia and Herzegovina according to individual peace solutions.

The inadmissibility of the Dayton Peace Solution for the Tuzla-Podrinje Canton authorities and the SDA Cantonal Committee was specifically addressed as well as the reasons and request to President Alija Izetbegović and the negotiating team of Bosnia and Herzegovina to leave the Dayton negotiations, and then the request to Izetbegović to clarify the reasons for accepting such an unjust peace agreement.

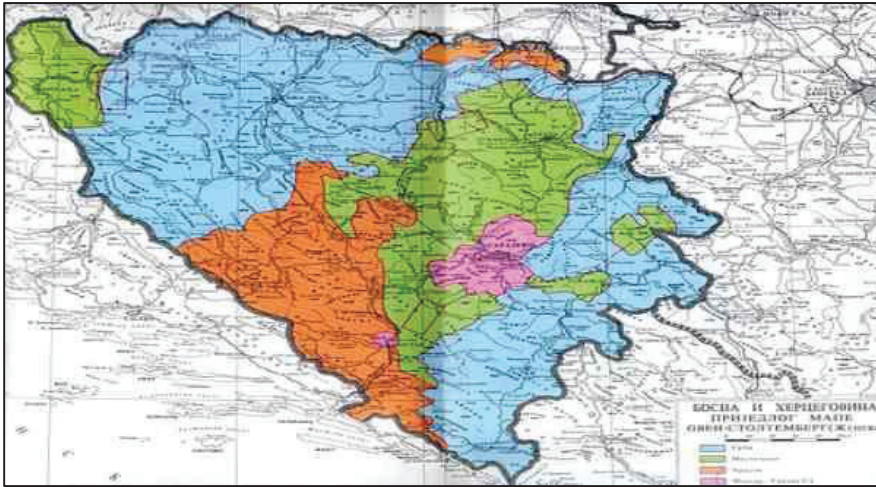
Key words: *Tuzla District, Tuzla-Podrinje Canton, political and military circumstances, peace solutions for Bosnia and Herzegovina, Washington Agreement, Dayton Agreement.*

Uvod

Prostorno ograničenje teme na tuzlansku regiju, na prostor funkcionisanja Okruga Tuzla i Tuzlansko-podrinjskog kantona, je tematizirano prvensveno zbog neprihvatljivosti Deytonskog mirovnog rješenja za političke strukture na ovom području. Raspodjela teritorija na dva entiteta u omjeru 51:49, i smanjenje prostora Federacije sa 57%, a zatim uključivanjem prostora sa većinskim srpskim stanovništvom: Drvar, Glamoč, Bosanski Petrovac Grahovo kao prostor Federacije na račun Podrinja, gdje je većinsko bošnjačko stanovništvo ove regije, kao i neriješeno pitanje Brčkog. U odnosu na druge regije, regiju sjeveroistočne Bosne i Hercegovine isticale su posebne karakteristike i specifičnosti:

- Najveća sloboda teritorija;
- Najveća regionalna vojna komponenta koja je branila Bosnu i Hercegovinu organizirana u II Korpusu Armije Republike Bosne i Hercegovine;
- Najveća regionalna koncentracija bošnjačkog stanovništva;
- Jedinstvena borba Bošnjaka i Hrvata i ostalih građana protiv agresora, tj. nije došlo do sukoba između Hrvata i Bosnjaka,
- Uspostavljanje Okruga Tuzla, kao prve strukture vlasti na regiji u Republici Bosni i Hercegovini;
- Organizovanje i funkcionisanje Tuzlansko-podrinjskog kantona, kao prvog kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- Borba za očuvanje Multietničke Bosne i Hercegovine,
- Tuzla, centar regije i sjedište kantona gdje su na vlasti opozicione političke strukture;

- Ratni zločini na regiji, a posebno genocide nad Bošnjacima u „Zaštićenju zoni UN Srebrenici „, sa ciljem stvaranja Velike Srbije.

Washingtonski sporazum

Potpisivanju Washingtonskog sporazuma prethodila je intenzivna američko-njemačka diplomatska aktivnost, koja je nastojala zaustaviti bošnjačko-hrvatski sukob. Pod pritiskom te inicijative došlo je do sastanka Tuđmana i Izetbegovića u Bonnu 10. januara 1994. godine, na kojem je potpisan Ugovorni sporazum o uspostavljanju trajnog i cjelovitog mira između bošnjačkog i hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini na osnovama zajedničkog života, i potpisivanjem Sporazuma o prekidu vatre.¹

Razgovori u Washingtonu² završili su potpisivanjem Okvirnog sporazuma o Federaciji Bosne i Hercegovine. Prijedlog Ustava Federacije Bosne i Hercegovine kao i Preliminarni sporazum o budućoj ekonomskoj i vojnoj suradnji između Federacije i Republike Hrvatske.³ Washingtonski sporazum sadržavao je i Dokument o prihvatanju načela za ustrojavanje savezne vojske Bosne i Hercegovine, potpisan u Splitu 12. marta 1994. između zapovjednika Armije Republike Bosne i Hercegovine i HVO Rasima Delića i generala Ante Rose. Hrvatski i bošnjački teritoriji ujedinjeni su u Federaciju

¹ Sporazum su 23. veljače 1994. godine u Zagrebu potpisali Glavni zapovjednik HVO Ante Rose i glavni zapovjednik Armije Bosne i Hercegovine general Rasim Delić, uz nazočnost i posredovanje zapovjednika UNPROFOR-a za područje bivše Jugoslavije i područja Bosne i Hercegovine generala Jeana Cota i Michaela Roesa.

² Razgovori u Washingtonu započeli su 26. veljače 1994. godine i završili 1. ožujka 1994. godine.

³ U ime Bošnjaka, 18. ožujka 1994. godine u Washingtonu potpisali su: Alija Izetbegović i Haris Silajdžić, a u ime Hrvata Franjo Tuđman i Krešimir Zubak.

Bosne i Hercegovine na 57% državnog teritorija, a nad Mostarom je uspostavljena uprava europske administracije.⁴ Cilj sporazuma bilo je stvaranje ravnoteže Federacije Bosne i Hercegovine u odnosu na paradržavnu tvorevinu „Republiku Srpsku“, koja se tada rasprostirala na skoro 70% okupiranog bosanskohercegovačkog teritorija. Kako Srbi nisu sudjelovali u Washingtonskim pregovorima u članu 1. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine kao konstitutivni narodi definirani su samo Bošnjaci i Hrvati, a u stavu 2. navedeno da će se status teritorija Bosne i Hercegovine s većinskim srpskim stanovništvom rješavati na pregovorima o miru i na Mirovnoj konferenciji o Bosni i Hercegovini.⁵

Skupština Okruga Tuzla je 19. 03. 1994. na XVI sjednici razmatrala Okvirni sporazum o uspostavljanju Federacije u područjima Bosne i Hercegovine sa većinskim bošnjačkim i hrvatskim stanovništvom. Član Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Stjepan Kljuić je bio izvjestilac po ovoj tački dnevnog reda. Posebno je naglasio „zadovoljstvo što su na Okrugu Tuzla sačuvani dobri odnosi Bošnjaka i Hrvata koji je došao do izražaja u zajedničkom otporu agresoru, ...naročito je naglasio značaj povratka prognanih na svoja ognjišta, a lično smatra da će kraj bosanskohercegovačke krize biti kada se izbjeglice vrate u Podrinje.“⁶

Bečkim sporazumima 11. maja 1994. godine određena su načela konstituiranja federalnih jedinica. Definirano je da područje kantona čine općine u kojima većinu stanovništva čine Bošnjaci i Hrvati. Prvobitno je Federaciju činilo osam kantona, od kojih su dva bila s posebnim statusom (mješoviti kantoni), a nakon što Ustavotvorna skupština usvoji *Zakon o federalnim jedinicama Federacija* će zaokružiti teritorijalni ustroj s deset kantona.⁷ Kako bi se izbjegla podjela po nacionalnom principu između Bošnjaka i Hrvata, određeno je da se ime kantona daje isključivo po regionalno-geografskim karakteristikama. Sporazum o raspodjeli najviših dužnosti u Federaciji iz Bečkih sporazuma sadržavao je načela razmjerne ili jednake zastupljenosti Hrvata i Bošnjaka u institucijama sistema. U sporazum su prvi put uneseni međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, uvedena je institucija ombudusmena, uveden je Ustavni sud i Sud za ljudska prava. Federacija Bosne i Hercegovine prihvaćena je i od Bošnjaka i od Hrvata s priličnim otporom pod pritiskom međunarodnih aktera SAD-a i Njemačke. Washingtonski sporazum bio je posebno važan za Republiku Hrvatsku, jer je popravljao njezin međunarodni položaj.⁸

⁴ EU nikada ranije nije uređivala život ni u jednom gradu izvan država članica.

⁵ Zovko Miljko, *Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2006, 45.

⁶ *Zapisnik sa XVI sjednice Skupštine Okruga Tuzla*.

⁷ Zoran Tomić, Neven Herceg, *Izbori u Bosni i Hercegovini*, Sveučilište Mostar 1998, 100.

⁸ Ivo Goldstein, *Hrvatska i rat u Bosni i Hercegovini 1992–1995. – jedan pogled iz Zagreba*, u: *Zbornik radova sa znanstvenog skupa Hrvati u BiH danas*, Banja Luka, 4-6 ožujka 2011, 118.

Tuzlansko-podrinjski kanton

Sprovođenje Washingtonskog sporazuma na kantonalnom nivou najprije je započelo na Tuzlanskom okrugu. U radu su uzeli učešće predstavnici 17 općina sjeveroistočne Bosne i Hercegovine i to: Tuzla, Živinice, Gračanica, Gradačac, Brčko, Lukavac, Srebrenik, Kalesija, Zvornik, Bratunac, Srebrenica, Vlasenica, Kladanj, Banovići, Teočak, Čelić, Doboj Istok.

U pripremi implementacije sporazuma na sastanku Kantonalnog odbora SDA, prevladalo je mišljenje i odlučeno je da naziv kantona bude Tuzlansko-podrinjski u odnosu na prijedlog Tuzlansko-Zvornički. Ovim nazivom željelo se jasno poručiti da Podrinje sa većinskim bošnjačkim stanovništvom pripada Federaciji, odnosno Tuzlansko-podrinjskom kantonu, te da se rezultati agresije na ovom području ne mogu prihvatiti. Naziv Tuzlansko-zvornički nije bio prihvatljiv jer neobuhvata tri opštine Bratunac, Srebrenica i Vlasenica sa većinskim bošnjačkim stanovništvom

Nacionalna zastupljenost Srba prema popisu 1991 za ove četiri opštine Podrinja je bila manja od 36%, Bošnjaka 62% i 2% ostalih. Zastupljenost po opštinama je data u sledećoj tabeli.

Opština	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Ostali
Bratunac	21.488	11.415	---	672
Srebrenica	27.164	9.303	---	744
Vlasenica	18.600	14.202	---	1.015
Zvornik	47.855	30.822	---	2.434
Ukupno	115.107	65.742	---	4.865

Tuzlansko-podrinjski kanton je konstituisan 22. avgusta 1994. godine na prvoj sjednici Skupštine Tuzlansko-podrinjskog kantona. Skupština Tuzlansko-podrinjskog kantona bila je sastavljena u prijelaznom periodu od po 5 poslanika iz 17 općina tuzlanske regije, što ukupno čini 85 poslanika kojima je verifikovan mandat. Usvojen je zaključak da poslanici iz Srebrenice, sve dok ne budu u mogućnosti prisustvovati sjednicama, neće ulaziti u kvorum Skupštine.⁹

Tuzlansko-podrinjski kanton je prvi formirani kanton, čvrsto se opredijelio da dobre odnose između Bošnjaka i Hrvata na ovom Kantonu uspostavljen u periodu Okruga, na djelu pokazuju rezultate i efekte Washingtonskog sporazuma i Ustava Federacije, tj. da ovaj sporazum pruža dobre mogućnosti zajedničkog života, organiziranje i učešća u vlasti Bošnjaka i Hrvata.

U 1995. godini često su stizale poruke kantonalnim organima da zalede svoj rad i da nastave sa radom okružni organa s obzirom na blokade

⁹ Predsjedništvo Okruga se molbom obratilo UNPROFOR-u da omogući dolazak poslanika iz Srebrenice. UNPROFOR ovu molbu nije realizovao.

od hrvatskih predstavnika u izgradnji Federacije. Pojedini općinski načelnici su, takođe, preko poslanika u Skupštini kantona pokušavali osporavati rad kantonalne Skupštine i Kantona sa ciljem očuvanja nivoa vlasti, jer su imali znatno veću vlast u odnosu na vlast koja im je predviđena Ustavom Federacije. Uvijek su svoje argumente vezali za donošenje federalnih propisa. Zahvaljujući odlučnosti predsjednika Alije Izetbegovića, i njegovoj podršci radu i zaživljavanju Tuzlansko-podrinjskog kantona, ovaj Kanton i Kantonalna skupština radili su ovakvim tempom¹⁰ i služili za primjer drugim kantonima, savladavajući višestruke otpore na republičkom, regionalnom i opštinskom nivou.

O važnosti, potrebi instaliranja i značaju funkcionisanja Federacije najbolje vidimo ako uporedimo cijene roba prije i poslije potpisivanja mirovnog sporazuma. Prije potpisivanja mirovnog sporazuma funkcionisanje na Tuzlanskom okrugu se odvijalo u najtežim uslovima potpune blokade, a strukture vlasti su bile prinuđene da uvedu program preživljavanja. Humanitarna pomoć je bila osnovni izvor života, a dolazila je u omjeru 70% iz centara UNHCR-a iz Srbije i 30% iz pravca Ploča. U ovom periodu osnovne životne namirnice su dostigle enormne cijene: brašno 30 DM/kg, šećer 50 DM/kg, jestivo ulje 60 DM/l, kahva 110 DM/kg, benzin ili nafta 30 DM/l, cigarete 20 DM/paklica. Otvaranjem slobodnih komunikacija prema Hrvatskoj cijene su se vrlo brzo normalizirale na: brašno 0,5 DM/kg, šećer 1,5 DM/kg, jestivo ulje 2,5 DM/l, kahva 5 DM/kg, benzin ili nafta 1 DM/l, cigarete 1 DM/paklica.

Ovi podaci najjednostavnije potvrđuju sljedeće dvije bitne odrednice:

- Blokada od strane paratvovine Hrvatske zajednice Herceg Bosna je ustvari bilo saučesništvo u genocidu nad Bošnjacima, jer prema konvenciji o genocidu stvaranje nesnošljivih uslova za život jedne grupe smatra se genocidom.
- Washintonskog sporazumom je okončano to saučesništvo.

Svakako ovo je jedan od parametara značaja i doprinosa Washintonskog sporazuma, ali pored zaustavljanja sukoba HVO i Armije Republike Bosne i Hercegovin i stvaranja uslova zajedničkog djelovanja protiv agresora je i najznačajniji. Implementacija Washintonskog sporazuma se jako sporo odvijala, a o potrebi implementacije i značaju za Bosnu i Hercegovinu možemo zaključiti iz izlaganja Predsjednika Alije Izetbegovića 20. 10. 1995. godine. „Važan korak u reintegraciji Bosne je bošnjačko-hrvatska Federacija. Ona međutim ne funkcioniše. Obrazovanje kantona ne ide, ili ide vrlo sporo. Vlada Federacije je ustvari vlada samo djela teritorije Federacije, i to samo onoga pod kontrolom Armije Republike Bosne i Hercegovine. Na djelu Bosne pod

¹⁰ U svom radu Skupština Kantona je donijela *Ustavni zakon, Poslovnik o radu Skupštine*, 23 zakona, budžet za 1995. i 1996. godinu, više desetina odluka, zaključaka, rješenja i uputstava.

kontrolom HVO-a i dalje djeluje vlada tzv. Herceg-Bosne i nema nikakvih znakova da namjerava da se samoukine. U vezi sa ovim stagnira formiranje federalne – mješovite policije i vraćanje izbjeglica, a sloboda kretanja je na mnogim mjestima ograničena. Stoga je potrebno učiniti novi napor da se dovrši instaliranje Federacije, jer je to naš vitalni interes“¹¹.

Nadležnost Predsjednika i Vlade Tuzlansko-podrinjskog kantona

Predsjednik Kantona ima izvršnu vlast kantona i nadležan je za: imenovanje Vlade Kantona, predlaganje sudija kantonalnih sudova, potpisivanje odluka Skupštine nakon njihovog donošenja, potpisivanje i ratifikovanje međunarodnih sporazuma u ime Kantona, koje odobrava Skupština, davanje pomilovanja za djela utvrđena kantonalnim zakonima, podnošenje zahtjeva Ustavnom sudu Federacije radi utvrđivanja da li su propisi kantonalnih i općinskih organa u skladu sa Ustavom Federacije, razmatranje izvještaja ombudsmena i osiguravanja uslova za njihov rad, raspuštanje Skupštine Kantona ukoliko ona ne uspije donijeti budžet Kantona prije početka budžetske godine, ostvarivanje saradnje sa organima Federacije, rukovođenje radom Vlade, provođenje politike izvršavanje kantonalnih propisa uključujući osiguranje izvršenja odluka kantonalnih i federalnih sudova, predlaganje i davanje preporuka iz oblasti kantonalnog zakonodavstva, pripremanje prijedloga budžeta Skupštine, izvršavanje i drugih poslova koje mu povjeri Skupština Kantona.¹²

Vlada Kantona je organ koji vrši izvršnu vlast Kantona ukoliko određene izvršne kompetencije Ustavnim zakonom i drugim zakonima nisu povjerene predsjedniku Kantona. Vlada Kantona vrši svoja prava i dužnosti na osnovu i u okviru Ustavnog zakona i Zakona o Vladi Kantona. Vlada Kantona je nadležna za:

- provođenje kantonalne politike, predlaganje i izvršavanje kantonalnih i drugih propisa,
- izvršenje odluka kantonalnih i federalnih sudova i vršenje drugih nadležnosti povjerenih Kantonu od federalne vlasti,
- pripremu prijedloga budžeta,
- osiguranje saradnje Vlade Kantona i ombudsmena,
- nadzor nad istragom i krivičnim gonjenjem u vezi sa kršenjem kantonalnih zakona, kao i nad kantonalnom policijom,
- osiguranje da nacionalna struktura policije odražava nacionalnu strukturu stanovništva Kantona s tim da nacionalna struktura

¹¹ Arhiva Kantonalnog odbora SDA Tuzlanskog kantona, br. 1130/95, od 20. 11. 1995, Alija Izetbegović, *Mirovni proces – ciljevi i stavovi koje ćemo zastupati – Izlaganje na sjednici Izvršnog odbora SDA* – Fojnica, 20. oktobar 1995.

¹² *Ustavni zakon Tuzlansko-podrinjskog kantona*, „Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona“, br. 1, od 15. 9. 1994, 3.

policije svake općine mora odražavati nacionalnu strukturu stanovništva te općine.¹³

Vlada Kantona se sastoji od 13 resornih ministara koji rukovode ministarstvima, na čijem čelu su:

1. ministar za industriju, energetiku i rudarstvo,
2. ministar za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo,
3. ministar za trgovinu i turizam,
4. ministar za pravdu,
5. ministar za finansije,
6. ministar za unutrašnje poslove,
7. ministar za socijalnu politiku i izbjeglice,
8. ministar za obrazovanje, nauku, kulturu i sport,
9. ministar za zdravlje,
10. ministar za promet i komunikacije,
11. ministar za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okolice,
12. ministar za obnovu, razvoj i poduzetništvo,
13. ministar za boračka pitanja i
14. dva ministra bez portfelja.¹⁴

Izvršna vlast na Tuzlansko-podrinjskom kantonu je organizovana slično kao i federalna vlast po organizaciji ministarstava sa razlikom da je na Kantonu formirano Ministarstvo za boračka pitanja i Ministarstvo za obnovu, razvoj i poduzetništvo, što ima opravdanje naspram trenutka formiranja. Učešće u vlasti su uzele SDA i HDZ zastupajući bošnjački i hrvatski narod, a podjela vlasti ako se posmatraju ministri i zamjenici, izgledala bi ovako: Bošnjaci su imali 12 ministara ili 80%, a Hrvati 3 ili 20%, a kod zamjenika Hrvati su tražili obavezne zamjenike ministara unutrašnjih poslova i ministra za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, čemu je udovoljeno, a brojno učešće u podjeli je: od 13 zamjeničkih mjesta 9 je pripalo Bošnjacima ili 70%, a 4 Hrvatima ili 30%. Takođe je dogovoreno da se minimalno jedan pomoćnik imenuje u preostalim 6 ministarstava, gdje Hrvati nisu imali ni ministra ni zamjenika.

O učešću Srba u izvršnoj vlasti predsjednik Kantona je razgovarao sa predstavnicima Srpskog građanskog vijeća na Kantonu i zatražio da oni

¹³ Isto, 3.

¹⁴ *Zakon o Vladi Tuzlansko-podrinjskog kantona*, „Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona“, br. 2, od 15. 9. 1994, 37. Vlada Kantona je radila u sastavu: 1. dr. Božo Tomić, 2. mr. Idriz Vrtačić, 3. Halid Kovač, 4. Tomislav Ljubić, 5. dr. Mirsad Kikanović, 6. Hazim Rančić, 7. Šemsud in Hasanbegović, 8. dr. Enver Halilović, 9. dr. Kasim Muminović, 10. Šemso Saković, 11. Ibrahim Moranjkić, 12. Muhamed Bilajac, 13. Ferid Hodžić, 14. Ivica Marinović i 15. Muhamed Ibrahimović.

predlože svoje kadrove na pomoćnička i druga mjesta u kantonalnoj administraciji. Međutim, događaji oko Srebrenice 1995. godine, a u tom periodu je bilo i aktuelno imenovanje pomoćnika, su uticali da su predstavnici Srpskog građanskog vijeća sami odlučili da ne kandiduju predstavnike Srba zbog mogućnosti različitog tumačenja i „napada“ na takva imenovanja. Okružni organi vlasti, a i kantonalni, su sa posebnom pažnjom pomagali rad Srpskog građanskog vijeća na Tuzlansko-podrinjskom kantonu.

Vlada Tuzlansko-podrinjskog kantona s obzirom na ratne uslove, imala je praksu da redovno zasijeda svaki drugi dan (ponedjeljak, srijeda, petak) i održava kratka referisanja, gdje su se ministri međusobno informisali o aktuelnim problemima iz oblasti za koje su zaduženi, a zaključcima se određivala i radna tijela koja čine veći broj ministara ili njihovih zamjenika, da neku problematiku riješe na „najbolji“ mogući način u narednom preiodu.

U svom radu Vlada Kantona je postigla zavidne rezultate, a posebno treba istaći:

a) Podrška Armiji Republike Bosne i Hercegovine, II korpusu i jačanju odbrane.

Tuzlansko-podrinjski kanton, predsjednik i Vlada Kantona su stalno radili na jačanju Armije Republike Bosne i Hercegovine, obezbjeđujući logističku podršku u ishrani boraca, pakete za borce, novčana sredstva za nabavku naoružanja i materijalno-tehničkih sredstava i stimulaciju nagrađivanje boraca, kao i podršku jačanju namjenske proizvodnje u fabrikama Tuzlansko-podrinjskog kantona.

Budžet Kantona u 1994. godini je iznosio 12.769.580 DM, u 1995. godini je bio 28.976.471 DM, u 1996. godini 106.586.000 DM. Ako uporedimo budžet Okruga Tuzla u 1993. godini oko 2.200.000 DM, a u 1994. godini oko 6.600.000 DM, sa budžetom Kantona iz 1995. veoma lako ćemo doći do zaključka o uticaju blokade hrvatske politike i zločinačkog poduhvata prema građanima Bosne i Hercegovine, a sa ciljem realizacije dogovora iz Karađorđeva između Tuđmana i Miloševića. Rezultati Daytonskog mira se vide u budžetu Kantona iz 1996, kao rezultati pokretanja privrede i investicija u prvoj poslijeratnoj godini. Iz budžeta Kantona u 1994. godini je izdvojeno za potrebe odbrane oko 80% budžeta ili 10.000.000 DM. U 1995. godini za ove namjene izdvojeno je 16.964.905,82 DM, odnosno oko 60% budžeta.

Vlada Kantona je organizovala i sprovela akciju: *Svi smo BiH Armija*, pri čemu je skupila od donatora oko 1.000.000 DM i stavila ih na raspolaganje II korpusu i 28. diviziji, kao i udruženjima ratnih vojnih

invalida i šehida za pomoć u liječenju.¹⁵ Ovoj akciji su se posebno odazvali ogranci SDA Švajcarske sa 150.000 DM, kao i SDA Živinice i pojedine mjesne zajednice i preduzeća koji su od organizatora akcije odlikovani plaketama. Akcija je imala za cilj da se borci nagrade za uspjehe na ratištu koji su bili evidentni kao i stvaranje i jačanje međusobnog jedinstva građana, privrede i Armije Republike Bosne i Hercegovine. U 1996. godini za potrebe Armije Bosne i Hercegovine je izdvojeno 17.667.000,00¹⁶ DM. Zbog ovih aktivnosti, a i drugih koje su se ogledale u obilasku boraca na linijama fronta i obilascima ranjenika Tuzlansko-podrinjski kanton je 1995. godine dobio najveće armijsko priznanje.

Podrška prognanim licima i povratku

Tuzlansko-podrinjski kanton od dana svog formiranja i izbora Vlade u prioritetne zadatke svog rada je, između ostalog, odredio i brigu o prognanim licima i poboljšanju uslova života u zaštićenim zonama Srebrenice i Žepe. Više puta je predsjednik Kantona sa ministrima predlagao humanitarnim organizacijama na Kantonu, prije svega UNHCR-u i Međunarodnom crvenom križu da obezbijede transport do Srebrenice, a da će im Vlada staviti na raspolaganje oko 1.000 tona razne robe: soli, brašna, šećera i drugih artikala, jer je bilo nezamislivo da se so u Srebrenici plaćala 35-80 DM¹⁷ po kilogramu zbog nestašice, a u Tuzli je te robe bilo u tako velikim količinama. Humanitarne organizacije nikada nisu prihvatile ove ponude, čime su dokazale da su nemoćne u svojoj misiji i da su limitirane politikom međunarodne zajednice prema Bosni i Hercegovini. U posebno teškoj situaciji, Tuzlansko-podrinjski kanton se našao kada je došlo do sramne izdaje od strane međunarodne zajednice zaštićenih zona Srebrenice i Žepe, i kada je preko noći na slobodnu teritoriju Kantona stiglo oko 35.000 protjeranih civila, nejači uglavnom žena, djece i staraca iz Srebrenice. Vlada Kantona je istog momenta formirala Krizni štab za prihvatanje prognanika, a prihvatanje organizovala na aerodromu „Dubrave“ smještajem pod šatore sa osnovnim ciljem da se međunarodnoj javnosti prezentira ovaj problem i obezbijedi podrška. Sa aerodroma je vršena dalja organizovana akcija zbrinjavanja ovog napaćenog naroda. Takođe je Vlada Kantona donijela odluku o korištenju viška stambenog prostora, kao i korištenju neuseljivog stambenog prostora, a u najkraćem

¹⁵ Više o ovoj akciji u *Armija ljljana*, list 2. korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine, br. 63, 30.6.1995, 2

¹⁶ Svi finansijski pokazatelji su uzeti iz budžeta Tuzlansko-podrinjskog kantona koji je objavljivan u „Službenim novinama TPK-a“.

¹⁷ Nijaz Mašić, *Istina o Bratuncu, agresija genocid i oslobodilačka borba 1992-1995*, „Dentus“, 1996, 123-124.

roku je izrađen i program za smještaj prognanin lica iz Srebrenice za koji je određeno 17 lokacija na Kantonu i predviđeno 10 m² stambenog prostora po licu, a vrijednost programa je iznosila oko 289 miliona dolara. Svakako da ova sredstva nisu obezbijedena, ali sa dijelom sredstava koja su obezbijedena iz budžeta Kantona, Vlada je u najkraćem roku osposobila više desetina hiljada kvadratnih metara stambenog prostora, kao i ogrijev, peći i druge neophodne uslove za preživljavanje. Predsjednik Kantona, a i predstavnici Vlade¹⁸ R/F Bosne i Hercegovine su se izborili za poseban status ovih prognanika kod UNHCR-a, čime se omogućuje da se sa 4.500 ugovora za naknadu obezbijedi smještaj za oko 18.000 prognanika i da se po svakom prognaniku dobija 16 kilograma pomoći mjesečno, što i jeste 30% više nego po proračunu pomoći prognanicima. Zbog mogućih zloupotreba i glasina, kad su u pitanju donacije za ovo stanovništvo, predsjednik Kantona je formirao poseban logistički centar za Srebrenicu, kao i komisiju za kontrolu pristizanja i distribuciju materijalnih i novčanih donacija za prognanike iz Srebrenice uglavnom sastavljene od rukovodstva općina Srebrenica, Bratunac, Vlasenica i Zvornik, sa osnovnim ciljem da oni odgovorno prezentiraju stanje o ovom pitanju.

„Nezepamćeni progoni civilnog stanovništva - žena, djece i staraca, masovna strijeljanja muškaraca svih uzrasta, koja su uslijedila padom i okupacijom UN zone Srebrenica, inicirala su donošenje *Deklaracija o zaustavljanju i sprečavanju daljeg genocida nad narodom Srebrenice*.

U ime toga, Skupština Tuzlansko-podrinjskog kantona na sjednici održanoj 16. 7. 1995. godine donijela je *Deklaraciju* u kojoj se pored ostalog zahtijeva:

1. Od Međunarodnog komiteta, Crvenog križa da se odmah u Srebrenicu, Bratunac, Novu Kasabu, Konjević Polje, Vlasenicu i Batkoviće, upute njihove komisije koje će ustanoviti broj zarobljenih osoba i stanje u kome se nalaze, te da osiguraju njihovo oslobođenje i siguran dolazak na slobodnu teritoriju Republike Bosne i Hercegovine.
2. Da se ne vrši organizovano raseljavanje prognanika iz Srebrenice van slobodnih teritorija Republike Bosne i Hercegovine.
3. Da UN odmah osiguraju sredstva za humani smještaj prognanika prema međunarodnim standardima, te da preuzmu brigu o potpunom zbrinjavanju prognanika iz Srebrenice smještenih na slobodnoj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine - sve do ponovnog uspostavljanja sigurnosne i demilitarizovane zone Srebrenica.
4. Da snage UNPROFOR-a budu postavljene na međunarodno priznate granice Republike Bosne i Hercegovine sa Srbijom i Crnom Gorom.

¹⁸ Ispred Vlade R/F Bosne i Hercegovine poseban doprinos dali su sljedeći ministri: dr. Hasan Muratović, Muharem Cero i dr. Izet Žigić.

5. Da se temeljito preispita sprovođenje sadašnjeg mandata UNPROFOR-a u Republici Bosni i Hercegovini.
6. Da Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine podnese zahtjev za pokretanje krivičnog postupka kod Međunarodnog suda u Hagu protiv, Butros Butros Galija, Jasuši Akašija i drugih funkcionera, odnosno odgovornih lica UN-a kao saučesnika u zločinu genocida protiv naroda Srebrenice i naroda Republike Bosne i Hercegovine.
7. Hitno preduzimanje potrebnih preventivnih, pa i vojnih akcija NATO-a u cilju sprečavanja scenarija iz Srebrenice u demilitariziranoj zoni Žepa i svim sigurnosnim zonama u Republici Bosni i Hercegovini.¹⁹

Osim toga, Skupština je podržala:

1. Zahtjev republičkih organa upućen UN da odmah uspostave proklamovanu sigurnosnu i demilitariziranu zonu Srebrenice - uz upotrebu svih sredstava koja im stoje na raspolaganju.
2. Pismo predsjednika Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine upućeno predsjedniku Francuske u kojem prihvata njegovu ponudu da novoformirane snage za brza dejstva iz Francuske budu te koje će odmah uspostaviti sigurnosnu i demilitarizovanu zonu Srebrenice.
3. Zahtjev republičkih vlasti za podizanje embarga na naoružanje Republici Bosni i Hercegovini.²⁰

Deklaracija je dostavljena narodima zemalja članica UN-a, Savjetu bezbjednosti UN-a, Evropskom parlamentu, Generalnom sekretaru NATO pakta Vili Kласu, predsjednicima zemalja članica Kontakt grupe UN-a, predsjednicima zemalja Kontakt grupe islamskih zemalja, Evropskoj zajednici, državnim organima Republike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine i parlamentarnim strankama Skupštine Tuzlansko-podrinjskog kantona.²¹

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona je poduzelo posebne mjere za održavanje javnog reda i mira i da se „genocid u Srebrenici”²² ne zloupotrijebi i naruše međuljudski odnosi prema srpskom stanovništvu na Kantonu. Vlada Kantona, kao i rukovodstva općina Tuzle i Srebrenika su jasno dali do znanja da bez obzira na svu situaciju neće dozvoliti anarhističko ponašanje ni masa ni pojedinaca, u smislu bilo kakvih reakcija prema srpskom stanovništvu. Srpskom građanskom vijeću je saopćen stav da to poruče Srbima i da je najvažnije da izbjegnju svaki konflikt, a u

¹⁹ Deklaracija o zaustavljanju i sprečavanju daljeg genocida nad narodom Srebrenice, „Službene novine TPK“, br. 2/95, 29. i 30.

²⁰ Isto.

²¹ Grupa autora, *Skupština Tuzlanskog kantona 1994-2004*, Tuzla 2004, 54-55.

²² O razmjerama stradanja stanovništva zaštićene zone, odnosno o genocidu u Srebrenici u prvim danima nije se imalo potpunih informacija.

„slučaju nastajanja bilo kakve štete na imovini da će Vlada tu štetu u najkraćem vremenu nadoknaditi“. Zahvaljujući stalnoj aktivnosti predsjednika i Vlade Tuzlansko-podrinjskog kantona onemogućene su negativne posljedice slabljenja odbrane i narušavanje javnog reda i mira. Mogućnost izbijanja međunacionalnih sukoba izazvanih genocidom građana zaštićene zone Srebrenice je minimizirana. Dakle, bezbjedonosno stanje na Tuzlansko-podrinjskom kantonu nije bitnije narušeno.

Vojne prilike na području Tuzlansko-podrinjskog kantona

Efekte mirovnog sporazuma su se pozitivno odrazili i na jačanje Armije Republike Bosne i Hercegovine. Snabdjevanje hranom i osnovni životni namirnica za vojničke pakete, potrebnom odjećom, obućom i drugim materijalno tehničkim sredstvima i drugim potrebama za pripadnike II korpusa u najvećoj mjeri preuzela je Vlada kantona što je veoma uspješno odrađivala pogotovo za jedinice dislociranih i novoosnovanih opština.

Određena kadrovska poboljšanja u II korpusu su doprinijela i borbenim uspjesima u prvim mjesecima funkcionisanja kantona. Među značajnijim uspjesima na prvom mjestu navodimo oslobađanje Lisače,²³ kojom prilikom je na predaju prisiljen 61 agresorski vojnik. Akcija je značajna što agresorske snage nisu uspjele više od 14 dana da deblokiraju jedinicu na položaju na Lisači što pokazuje nadmoć u svakom pogledu a pogotovo u hrabrosti pripadnika Armije, a posebno civiliziranost u ponašanju prema zarobljenicima od trenutka predaje do sprovođenja i predaje organima bezbjednosti u Tuzli. Ovaj postupak Armije uvijek treba uporediti sa postupkom vojnika ratnog zločinca Ratka Mladića spram stanovnika Srebrenice ili slikama Škorpiona spram dječaka Srebrenice. Sljedeći značajni uspjesi su oslobodenje Visa kod Gračanice, Vijenca kod Lukavca, Grede na Majevidici.

Stanje vojnih prilika na kraju 1994 godine najbolje nam potvrđuje odgovor generala Seada Delića na pitanje Koliko Bošnjacima treba do slobode?

Delić:

²³Više o ovoj akciji u *Armija ljljana*, br. 58, 26.12.1994, 9. i <https://www.historija.ba/d/592-pocela-akcija-majevica-lisaca-94/> (Pristup 17.11.2020). Lisača je bila suđena gazijama iz 241. sprečansko muslimanske brigade. Poslije 15 dana izvidanja i sjajne akcije odsijecanja četnika na koti 806, dvadeset i tri dana je trajala borba za žive četnike. Za šest prvih dana gazije su odbile četrdesetak žestokih četničkih napada u pokušaju proboja obruča i spajanja s četnicima na Lisači. U petnaestodnevnom borbama na Majevidici uništena je jedna četnička praga samohotka i tenk T-55, uz 70 do 100 poginulih četnika. Zarobljeno je oko 80 pušaka, jedan PAM, jedan PM M-84, dva MB 82mm, dva MB 60mm, dosta municije, jedna induktorska telefonska centrala. Zarobljen je 61 četnik, a 24 je izvučeno poginulih. Među zarobljenima uglavnom su ugljevički Srbi, a dok se među njima provukao i jedan stanovnik Beograda.

Kamo sreće kad bi bili na pola puta. Sve dok je ovog zavjereničkog odnosa prema našoj zemlji, lično ne očekujem da će to tako brzo doći. Prošli smo ubjeđen sam najgore. Slijedi nam svjetlija i perspektivnija budućnost. Iz taktičke inicijative koju sad imamo – vrlo brzo ćemo preći na operativnu i strategijsku inicijativu, čime će i kraj rata i toliko očekivana sloboda biti bliže.²⁴

Naredna, 1995. godina počela je sa potpisanim četveromjesečnim primirjem. U drugoj polovici marta agresorskim napadima na Kikove na Majevičkom ratištu prekinuto je primirje 17.03.1995. Od ovog datuma do polovice maja slomljena je neprijateljska ofanziva zvana „Spreča” koja je imala za cilj da slobodnu teritoriju Teočaka, Sapne i djela Kalesije zauzme i uspostavi novu linju Majevice Dubnica Vis.²⁵ Posebno je interesantno analizirati ovaj dokument u tački 7.6. koja se odnosi na. Moralno političke pripreme u kojem stoji:

Neposredno pred početak operacije sve pripadnike komandi i jedinica koje učestvuju u istoj, upoznati sa ciljem, značajem i zadacima ove operacije.

Pri tome, posebno istaći: međunarodne okolnosti u kojima se izvodi operacija (aktivnosti članica Kontakt grupe, a posebno Rusije na prihvatanju novog mirovnog ruskog predloga o rešenju krize u bivšoj Bosni i Hercegovini)”.²⁶

Iz navedenog da se zaključiti da Komanda jačanje borbenog morala zagovara na podršci Kontakt grupe za njihove vojne operacije, i da se one sprovode sa ciljem realizacije novog mirovnog ruskog prijedloga o rješenju krize u Bosni i Hercegovini. Ako se ovim činjenicama doda da je ova operacija rezultat sastanka na Jahorini vojno-političkog vrha Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) i RS o daljim aktivnostima u ratu protiv Republike Bosne i Hercegovine održan je 4. i 5. marta 1995. godine, dolazimo do jednostavnog zaključka da su sve vojne aktivnosti Agresora koordinirane sa Beogradom i ruskom diplomatijom kao i drugim međunarodnim predstavnicima saučesnicima u zavjeri protiv Bosne i Hercegovine. Zavjerenička grupa pored srpskih, ruskih prestavnika imala je engleske, francuske, grčke, kao i članove iz institucija UN u ličnostima Butrosa Galija i Jasuši Akašija.

Poslije neuspjelih vojnih opracija agresorske snage oslanjajući se na

²⁴ Armija Bosne i Hercegovine 1992-1995, ratne reportaže, NIPP Ljiljan 2009, 93.

²⁵ Više o planovima agresora i slamanju ove operacije u radu: Sead Selimović, Operacija „Sadejstvo 95“ i pokušaj okupacije tuzlanskog kraja, Arhivska praksa, br. 20, Tuzla 2017, 569-580.

²⁶ Sead Selimović, Izet Šabotić, Drugi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine 1992-1995, Tuzla 2017, 446.

zavjereničku grupu iz krugova kontakt grupe da će proći nekažnjeno, svoju sposobnost iskazuju da neće poštovati Rezolucije UN-a,²⁷ nakon čega su uslijedile aktivnosti prema pripadnicima UNPROFORA,²⁸ granatiranje zaštićenih zona, Tuzle, Sarajeva, Bihaća i Goražda kao i osvajanje zaštićene zone Srebrenica i Žepa sa masovnim ubijanjima odnosno genocidom nad stanovništvom Srebenice.

Vojne prilike u 1995. godini na Tuzlanskoj regiji su se odvijale na frontu II korpusa u 54 borbena dejstva²⁹ sa pobjedama nad agresorskim snagama i oslobađanjem oko 190 km² prostora u operaciji „Uragan“ u sadejstvu sa III korpusom, čime su spojena dva najveća korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine.

Stanje je od strane međunarodne zajednice, licemjerstvo, embargo, saučesništvo u genocidu nad građanima Bosne i Hercegovine, držano namjerno tako da Armija Republike Bosne i Hercegovine nema snage da zada konačan udarac, a hrabrost njenih pripadnika je bila takva da ni agresor za 42 mjeseca koliko mu je omogućavala zavjerenička grupa nije uspio.

Politički stavovi Okruga Tuzla i kantonalnih organa po pitanju mirovnih pregovora

Skupština Okruga Tuzla je podržavala Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Vladu Bosne i Hercegovine u naporima da se zaustavi rat i nađe mirovno rješenje, i takođe je energično osuđivala podjele po nacionalnom principu kao i cijepanje teritorije Okruga.³⁰ Skupština Okruga Tuzla je predlagala Predsjedništvu Bosne i Hercegovine da mirovna rješenja uslovi sa:

- otvaranjem plavih puteva i obezbjeđenjem sigurnog kretanja istim,
- apsolutni prestanak svih borbenih dejstava,
- trenutno oslobađanje svih zarobljenika,

²⁷ Radovan Karadžić: *Riješili smo da branimo svakog Srbina. Sada sam slobodan da ignorišem sve rezolucije, pogotovo prema UNPROFOR-u.* Sonja Biserko *Bosna i Hercegovina - jezgro velikosrpskog projekta*, Biblioteka *Švedočanstva*, br. 27, Beograd 2006, 94. (dalje: S. Biserko, *Bosna i Hercegovina - jezgro velikosrpskog projekta*).

²⁸ Bosanski Srbi drže 300 talaca – pripadnika UN, kao garanciju protiv zračnih udara NATO-a, na 20 lokacija u Bosni. UN za neke taoce znaju gdje se nalaze, a za neke nemaju ni nagovještaja. Portparol UN Aleksej Ivanko: „UN informacije zavise od IRC-a u određivanju mjesta gdje su taoci i njihovog tretmana.“ S. Biserko, *Bosna i Hercegovina - jezgro velikosrpskog projekta*, 94.

²⁹ *Popis b/d izvedenih u z/o 2. Kopusa 1992-95.*

³⁰ Skupština Okruga Tuzla je na svojoj trećoj sjednici razmatrala i zauzela stavove o ženevskim pregovorima, Vance-Owenov plan je razmatrala na sedmoj sjednici, a izvjestilac je bio član Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, Ejup Ganić. Sugestije ovog organa su se odnosile na Brčko, ratne štete i obezbjeđivanje sredstava za obnovu zemlje.

- omogućavanjem prostorima sa većinskim bošnjačkim stanovništvom međusobne povezanosti i izlaska na more,
- onemogućavanjem učešća ratnih zločinaca u budućoj vlasti,
- obezbijedivanjem naknade ratne štete,
- obezbijedivanjem čvrste garancije za povratak prognanika,
- unošenjem odredbe kojom se sprječava izlazak iz saveza barem za narednih 20 godina.³¹

Politički stavovi Kantonalnih organa vlasti i Kantonalnog odbora SDA sa ove regije po pitanju mirovnih pregovora bili isti po svim pitanjima i na tragu regionalnog odbora i Okruga Tuzla. Duboko uvjereni da su planovi međunarodne zajednice u svim prilikama uglavnom u osnovi bili protiv istinske i prave multietničke Bosne i Hercegovine, odnosno nudili su neprihvatljiva rješenja bolje reći davali su vrijeme prvo Miloševiću, a time su potakli i Tuđmana da u Bosni mogu ratnim zločinima i genocidom realizirati svoje teritorijalne pretenzije s obzirom da je državi Bosni i Hercegovini nametnut embargo na naoružanje. Politički stavovi ovih organa su bili prvenstveno u jakoj podršci Predsjedniku Izetbegoviću i njegovim mirovnim naporima.

U slučaju Dejtonskog sporazuma predsjednik Kantona i Kantonalni odbor SDA zahtijevali da se delegacija Republike Bosne i Hercegovine povuče sa pregovora ukoliko Podrinje (Zvornik, Vlasenica, Bratunac i Srebrenica) nije u sastavu Federacije, što se odnosilo i na Brčko.³² Ovi stavovi su isključivo rezultat dobrog političkog i bezbjedonosnog stanja na tuzlanskoj regiji u odnosu na ostale: Sarajevo, Zenica, Bihać, Mostar i Goražde, jer sa aspekta bezbjednosti, život na tuzlanskoj regiji je bio znatno sigurniji i lakši u odnosu na ostale djelove Bosne i Hercegovine, gdje su civili bili meta snajperista, granata, genocidne vojne mašinerije srbskog agresora zbog blizine linija razgraničenja i iscrpljeni nestašicama vode, struje, plina i drugim osnovnim životnim potrebama.

Daytonsko mirovno rješenje koje je uslijedilo nakon prijedloga plana Kontakt gupe bilo je neprihvatljivo za političke strukture na Tuzlansko-podrinjskom kantonu, te su od Predsjednika Izetbegovića tražili pojašnjenje za prihvatanje ovako nepovoljnog rješenja pogotovo zbog:

1. osam sela opštine Zvornika oko Sapne, sa oko 3.000 stanovnika, koja su bila slobodna a linijom razgraničenja su ostala u drugom entitetu,
2. drugog entiteta,

³¹ Oven-Stoltenbergov plan Skupština Okruga Tuzla je razmatrala na 12. sjednici uz pristustvo 14 poslanika Skupštine Republike Bosne i Hercegovine i 15 javnih, naučnih i kulturnih radnika. Ove stavove je iznijela i na zasjedanju Skupštine Republike Bosne i Hercegovine.

³² Arhiv Kantonalnog odbora SDA Tuzla, br. 5/96, *Zapisnik sa sjednice Kantonalnog odbora SDA Tuzlansko-podrinjskog kantona*, od 15.12.1995.

3. teritorija Tuzlansko-podrinjskog kantona, područje opština Podrinja Srebrenica, Bratunac, Vlasenica i najveći dio opštine Zvornika koji je u sastavu drugog entiteta,
4. kao i nerješeno pitanje Brčkog.

Na sastanku Kantonalnog odbora SDA 15.12.1995. jasno je postavljeno pitanje šta je sa povratkom u podrinje, ako se nećemo vraćati u podrinje, a oslobađa se Vogošća da li će se građani Bratunca, Srebrenice ... naseliti tamo jer je to u Deytonu učinjeno na njihovu štetu. Na ovom sastanku je zaključeno:

1. da opštinski odbori dostave predloge za korekciju linija,
2. da se pri vladi kantona formiraju ekspertni timovi po svim pitanjima deytone, pa i arbitraže za Brčko,
3. da se što prije ode u Sarajevo i sa Predsjednikom Izetbegovićem razjasne sva pitanja jer je ovaj kanton mnogo oštećen.³³

Na sastanku Predsjednik Izetbegović je iznio: „Ja sam morao ovo prihvatiti a prvenstveno što građani Sarajeva nebi mogli podnijeti još jednu zimu. Za stolom ja sam dobio oko 15% slobodne teritorije za čije oslobađanje bi poginulo mnogo naših najboljih sinova. Dobili smo priliku da u miru gradimo i jačamo Bosnu i Hercegovinu i da sačuvamo živote naših građana. Bojim se da je i naša biološka komponenta dovedena do minimuma. Vi ako mislite da treba ratovati to uvijek možete, ali vodite računa kako će te završiti rat. U ovom svijetu ovakav kakav je niko se posebno ne uzbuđuje zbog ratnih stanja. Pregovoračima je mnogo bitniji njihov uspjeh nego li pravda i pravedno rješenje”.

Zaključna razmatranja

Sprovođenjem Washintonskog sporazuma i njegova implementacija na tuzlanskoj regiji dovela je do formiranja Tuzlansko-podrinjskog kantona – organa vlasti sa veoma visokim ovlastima. Otvorene komunikacije prema Hrvatskoj i svijetu veoma brzo su omogućile normalizaciju stanja na kantonu kao i jačanju borbene moći Armije Republike Bosne i Hercegovine koja je u drugoj polovici 1994. godine zabilježila važne borbene uspjehe na Lisači, Vijencu, Visu, Majevičkom i drugim ratištima. Normalizacija života i ojačana Armija za političke strukture ovog kantona, davala je nadu za povoljan ishod mirovnih rješenja. U 1995. godini jedinice 2. korpusa su imale 49 borbi, 3 boja i 2 operacije u kojim su uspješno porazili sve agresorske napade i oslobodili oko 190 km² nove teritorije. Armija Republike Bosne i Hercegovine zbog embarga i zavjereničke grupe i krugovima međunarodne zajednici nije bila u

³³ Zapisnik KO SDA sa sastanka IO, od 15.12.1995.

mogućnosti da zada i konačan udarac agresoru i genocidnoj velikosrpskoj strukturi.

Prema mirovnim rješenjima političke strukture su zauzimale vrlo jasne stavove. Rasprave su vođene na zasjedanju Skupštine Okruga Tuzla u čijem radu su učestvovali pored članova Skupštine poslanici u Skupštini Republike Bosne i Hercegovine, kao i istaknuti javni i kulturni radnici. Politička podrška mirivnim naporima Predsjedniku Izetbegoviću uvijek je isticana u prvom planu, a takođe je energično osuđivana podjela po nacionalnom principu kao i cijepanje teritorije Okruga. Skupština Okruga Tuzla je predlagala Predsjedništvu Bosne i Hercegovine da mirovna rješenja uslovi sa: otvaranjem plavih puteva i obezbjeđenjem sigurnog kretanja istim, prestanak borbenih dejstava, trenutno oslobađanje svih zarobljenika, omogućavanjem prostorima sa većinskim bošnjačkim stanovništvom međusobne povezanosti i izlaska na more, onemogućavanjem učešća ratnih zločinaca u budućoj vlasti, obezbijedivanjem naknade ratne štete, obezbijedivanjem čvrste garancije za povratak prognanika i unošenjem odredbe kojom se sprječava izlazak iz saveza barem za narednih 20 godina.

Dejtonsko mirovno rješenje je bilo neprihvatljivo zbog položaja Podrinja i nerješeno pitanja za Brčko, zašto je traženo i da se naša delegacija povuče sa mirovnih pregovora, a i posebno pojašnjenje od Predsjednika Izetbegovića zašto je prihvatio ovako nepovoljno mirovno rješenje.

Summary

The implementation of the Washington Agreement and its implementation in the Tuzla region led to the formation of the Tuzla-Podrinje Canton - a government body with very high powers. Open communications with Croatia and the world very quickly enabled the normalization of the situation in the canton and the strengthening of the fighting power of the Army of the Republic of B&H, which in the second half of 1994 recorded important fighting successes on Lisača, Vijenac, Vis, Majevisa and other battlefields. The normalization of life and the strengthened Army for the political structures of this canton, gave hope for a favorable outcome of peace solutions. In 1995, units of the 2nd Corps had 49 battles, 3 battles and 2 operations in which they successfully defeated all aggressor attacks and liberated about 190 km² of new territory. Due to the embargo and the conspiracy group and the circles of the international community, the Army of the Republic of Bosnia and Herzegovina was not able to deliver a final blow to the aggressor and the genocidal Greater Serbia structure.

According to the peace solutions, the political structures took very clear positions. The discussions were held at the session of the Assembly of

the District of Tuzla, in the work of which, in addition to the members of the Assembly, deputies in the Assembly of the Republic of Bosnia and Herzegovina, as well as prominent public and cultural workers participated. Political support for the peace efforts of President Izetbegović has always been highlighted, and the division according to the national principle has been strongly condemned, as has the division of the territory of the District. The Assembly of the Tuzla District proposed to the Presidency of Bosnia and Herzegovina to make peace solutions conditional on: opening of blue roads and ensuring their safe movement, cessation of hostilities, immediate release of all prisoners, enabling areas with Bosniak majority population in the future government, by providing compensation for war damages, by providing a firm guarantee for the return of refugees and by introducing a provision that prevents leaving the alliance for at least the next 20 years.

The Dayton peace solution was unacceptable due to the position of Podrinje and the unresolved issue for Brcko, why it was requested that our delegation withdraw from the peace negotiations, and a special explanation from President Izetbegović why he accepted such an unfavorable peace solution.

BIBLIOGRAFIJA/BIBLIOGRAPHY

Neobjavljeni izvori/Unpublished sources

1. Arhiva Kantonalnog odbora SDA TK, br. 1130/95, 20.11.1995, Alija Izetbegović, *Mirovni proces – ciljevi i stavovi koje ćemo zastupati – Izlaganje na sjednici Izvršnog odbora SDA – Fojnica*, 20. oktobar 1995.
2. Arhiva Kantonalnog odbora SDA Tuzla, br. 5/96, *Zapisnik sa sjednice Kantonalnog odbora SDA Tuzlansko-podrinjskog kantona*, od 15.12.1995.
3. *Popis b/d izvedenih u z/o 2 Kopusa 1992-95*.
4. *Zapisnik sa XVI sjednice Skupštine okruga Tuzla*, od 19.03.1994.

Službene novine, novine/Official newspapers, newspapers:

1. *Armija ljljana*, list 2. korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine. 1994-1995.
2. „Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona“, 1994-1995.

Knjige/Books:

1. *Armija BiH 1992-1995*, ratne reportaže, NIPP Ljiljan 2009.
2. Biserko Sonja, *Bosna i Hercegovina - jezgro velikosrpskog projekta*, Biblioteka Svedočanstva, br. 27, Beograd 2006.
3. Grupa autora, *Monografija Skupštine Tuzlanskog kantona 1994-2004*, Tuzla

- 2004.
4. Mašić Nijaz, *Istina o Bratuncu, agresija genocid i oslobodilačka borba 1992-1995*, „Dentus“, 1996.
 5. Miljko Zovko, *Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2006.
 6. Selimović Sead, Šabotić Izet, *Drugi korpus Armije Republike Bosne i Hercegovine 1992-1995*, Tuzla 2017.
 7. Tomić Zoran, Herceg Neven, *Izbori u Bosni i Hercegovini*, Sveučilište Mostar 1998.

Članci:

1. Goldstein Ivo, *Hrvatska i rat u Bosni i Hercegovini 1992–1995. – jedan pogled iz Zagreba*, u: *Zbornik radova sa znanstvenog skupa Hrvati u Bosni i Hercegovini danas*, Banja Luka 4-6 ožujka 2011.
2. Selimović Sead, *Operacija „Sadejstvo 95” i pokušaj okupacije tuzlanskog kraja*, *Arhivska praksa*, br. 20, Tuzla 2017, 569-580.

Internet:

1. *Historija.ba Počela akcija „Majevica - Lisača '94“*
<https://www.historija.ba/d/592-pocela-akcija-majevica-lisaca-94/> (Pristup 17.11.2020).